

СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

УДК 331:316.32

DOI: 10.5281/zenodo.1304228

СУНДУК А.М.

Формування робочих місць в промисловості у контексті дії глобальних соціальних трендів

Предметом дослідження є формування ринку робочих місць в Україні, зокрема, в промисловості у контексті глобалізаційних викликів.

Метою дослідження є наукові засади формування ринку робочих місць в промисловості у сучасних умовах.

Методи дослідження. У роботі використана сукупність наукових методів і підходів, у тому числі системний, структурно-функціональний, історичний, логічний, що дозволило забезпечити концептуальну єдність дослідження.

Результати роботи. У статті обґрунтовано необхідність формування ринку робочих місць в промисловості у контексті глобалізаційних викликів.

Галузь застосування результатів. Система економічних наук, державного управління, широкі коло методологічних аспектів соціальних наук та демографії.

Висновки. Проведено дослідження місця та значення дії соціальних трендів глобального рівня щодо можливостей формування робочих місць в промисловому комплексі. Показано, що в питаннях впливу глобальних трендів стосовно ринку праці (як елементу ендогенного середовища) важливу роль відіграє механізм транспарентності. Досліджено групу трендів для соціальної сфери. Показано можливі канали впливу зазначених процесів щодо формування робочих місць в промисловому комплексі.

Ключові слова: глобальний соціальний тренд, транспарентність, промисловість, робочі місця.

СУНДУК А.М.

Формирование рабочих мест в промышленности в контексте действия глобальных социальных трендов

Предметом исследования является формирование рынка рабочих мест в Украине, в частности в промышленности в контексте глобализационных вызовов.

Целью исследования является научные основы формирования рынка рабочих мест в промышленности в современных условиях.

Методи дослідження. В роботі використана сукупність наукових методів і підходів, в том числі системний, структурно–функціональний, історичний, логічний, що дозволило забезпечити концептуальне єдинство дослідження.

Результати роботи. В статті обґрунтована необхідність формування ринку робочих місць в промисловості в контексті глобалізаційних викликів.

Область застосування результатів. Система економічних наук, державного управління, широкий круг методологічних аспектів соціальних наук і демографії.

Висновки. Проведено дослідження місця і значення дії соціальних трендів глобального рівня стосовно можливостей формування робочих місць в промисловому комплексі. Показано, що в питаннях впливу глобальних трендів по відношенню к ринку праці (як елемента ендогенної середовища) важливу роль грає механізм прозорості. Досліджено групу трендів для соціальної сфери. Показано можливі канали впливу вказаних процесів по формуванню робочих місць в промисловому комплексі.

Ключові слова: глобальний соціальний тренд, прозорість, промисловість, робочі місця.

SUNDUK A.M.

Formation of work places in industry in the context of the effect of global social trends

The subject of the study is the creation of a job market in Ukraine, in particular, in industry in the context of globalization challenges.

The purpose of the study is the scientific basis for the formation of a job market in industry in modern conditions.

Research methods. The work uses a set of scientific methods and approaches, including systemic, structural–functional, historical, logical, which allowed to ensure the conceptual unity of research.

Results of work. The article substantiates the need for the creation of a job market in industry in the context of globalization challenges.

The field of application of results. The system of economic sciences, public administration, a wide range of methodological aspects of social sciences and demography.

Conclusions. The place and significance of the social trends of the global level regarding the possibilities of creating jobs in the industrial complex are researched. It is shown that the mechanism of transparency plays an important role in the issues of the influence of global trends on the labor market (as an element of the endogenous environment). A group of trends for the social sphere are researched. The possible channels of influence of these processes on creation of workplaces in the industrial complex are shown.

Key words: global social trend, transparency, industry, workplaces.

Постановка проблеми. Світові соціально–економічні процеси на початку XXI століття вступили в період глибоких, всеохоплюючих і кардинальних змін, результатом реалізації яких повинна стати нова конфігурація світового устрою, оновлена картина світу. Протягом останніх десятиліть обмін капіталом, товарами, послугами, а також інформацією стає звичною нормою сучасних міжнародних відносин. Однак, масштаби цих процесів стають дедалі всеохоплюючими. Для обслуговування цих потоків створена необхідна інфраструктура, діяльність якої спрямова-

на на забезпечення стабільного функціонування міжнародної соціально–економічної системи.

Визначальною характеристикою сучасної світової соціально–економічної системи є те, що вона розвивається в контексті переходу від індустріальної до постіндустріальної стадії виробництва, яке з промислового етапу поступово трансформується в напрямі інформаційного, пов'язаного з широким використанням новітніх технологій та науково–технічних розробок. Особливістю постіндустріальної економіки є її яскраво виражена інноваційна спрямованість.

Торкаються глобальні процеси і соціальної сфери, коли, під впливом наведених процесів формується територіальна диференціація щодо параметрів розвитку соціального сектору, відбувається трансформація базових параметрів ринку праці, поширюються і розвиваються нові форми зайнятості. Ці процеси визначають можливості формування робочих місць в промисловості.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Аналізуючи розробки з цього питання, варто акцентувати увагу на тому, що існує значна кількість публікацій, які досліджують окремі аспекти розвитку ринку праці, формування робочих місць під впливом процесів глобалізації. До числа подібних праць можливо зарахувати розробки Березюк Р.А. і Шиманської О.А. [1], Жадан О.В. [2], Іляш О.І. [3] та ін. Роботи цих вчених формують уявлення щодо особливостей поширення глобалізаційних процесів у соціально–трудої сфері, визначають їх базові характеристики, формують підходи та шляхи до поліпшення ситуації.

Разом з тим, малодослідженими залишаються галузеві питання розвитку ринку праці та формування нових робочих місць у контексті дії глобальних процесів, дослідження каналів впливу цих процесів на характеристики ринку праці. Виходячи з цього, метою статті є визначення місця та значення дії соціальних трендів глобального рівня щодо можливостей формування робочих місць в промисловому комплексі.

Метою статті є наукові засади формування ринку робочих місць в промисловості у сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Ринок праці держави, у власному розвитку, відчуває вплив основних глобальних мегатрендів, до основних серед яких можна віднести наступні: стабільні темпи приросту населення Землі, уніфікація засад розвитку соціальної сфери, зростання рівня територіальної диференціації соціального сектору, посилення соціальної несправедливості, трансформація базових параметрів ринку праці та ін. Більшою або меншою мірою система враховує ці основні напрями розвитку, однак рецепція відбувається з кореляцією на існуючі особливості.

Важливим процесом є уніфікація засад розвитку соціальної сфери. Наявна ситуація, коли соціальні процеси в своєму розвитку орієнтуються на систему правових актів глобального значення. Міжнародні організації формують переліки

законів, рекомендацій, які визначають пріоритетні принципи розвитку певних сфер, а також слідкують за їх виконанням. одного боку, це може поліпшити реалізацію соціальної політики на міжнародному рівні, так як більшість країн буде орієнтуватися на загально визнані цивілізовані принципи, з іншого – зменшити роль держави у визначенні основ власного розвитку.

Актуальною є територіальна диференціація щодо параметрів розвитку соціального сектору, яка напряму залежить від особливостей перебігу як світових процесів, так і тих, що відбуваються в межах країн. Зважаючи на те, що основний потенціал концентрується в межах провідних економічних держав, які формують «верхній полюс» за розвитком, то саме вони отримують максимальну вигоду від збереження такого стану, решта ж задовольняється поточною ситуацією. В умовах, які склалися, кожна країна повинна розвивати наявні та шукати нові можливості розвитку соціального сектору на основі як власних напрацювань, так і використання запозиченого досвіду.

Важливою виступає трансформація базових параметрів ринку праці. Ринок праці завжди відіграв важливу роль у житті кожної нації. У минулі століття він розвивався помірними темпами відповідно до історичних змін соціально–економічного середовища. У сучасних умовах відбувається більш швидка трансформація основних параметрів ринку праці, які торкаються також і суміжних сфер (наприклад, взаємодії праці і капіталу).

Прояв глобальних процесів та їх вплив щодо формування робочих місць в промисловості стає можливим через дію механізму транспарентності. Зазначимо, що для України транспарентність у сучасному розумінні є новим явищем. Подібна новизна полягає в тому, що з набуттям нею статусу окремого суб'єкта міжнародних відносин держава сама змушена регулювати зовнішні впливи і контролювати особливості їх перебігу у власних територіальних межах. Враховуючи масштабність глобальних процесів, завдяки механізму транспарентності вони отримують змогу впливати на внутрішній простір держави, внутрішню політику, системи, ринки, розвиток економічних суб'єктів та кожного громадянина. Крім того, транспарентність визначається не меншим впливом на зовнішні контакти держави, у значній кількості випадків формуючи їх окремі риси. У зв'язку з цим, держава повинна адек-

ватно оцінювати можливості механізму як щодо внутрішньої, так і зовнішньої політики, а також характеристики її розвитку.

Як показують приклади, можливо виділити ряд етапів прояву транспарентності, які уможливають перехід глобального впливу в межі внутрішнього простору держави (рис.). Подібний алгоритм характерний і під час дії глобальних процесів щодо ринку праці.

Вплив глобалізації на ринки праці промисловості відбувається за такими основними напрямками.

1. Зміна структури зайнятості. Внаслідок синергійного ефекту глобалізації та технологічної революції відбуваються фундаментальні зрушення, проявом яких є зниження частки виробничого сектора і зростання сектора послуг, деконцентрація промислового виробництва, зрушення його в галузевій структурі тощо.

2. Дисбаланс між структурою робочої сили та робочих місць (дисбаланс між створенням та їх ліквідацією). За оцінкою економістів, у довготривалій перспективі створення робочих місць буде переважати над їх ліквідацією. Однак зміниться їх структура, види робіт, географічне розташування тощо.

3. Зміна структури попиту на робочу силу. В умовах глобалізації однією з проблем стає скорочення попиту на некваліфіковану робочу силу, нездатну до перенавчання.

4. Перенесення виробництв до країн із дешевою робочою силою. Під впливом лібералізації зовнішньої торгівлі, розширення меж відкритості національних товарних та фінансових ринків, зростання конкуренції між товаровиробниками відбуваються суттєві зміни в структурі та масш-

табах зайнятості. Разом зі створенням робочих місць у таких країнах це в майбутньому сприятиме підвищенню їх якості.

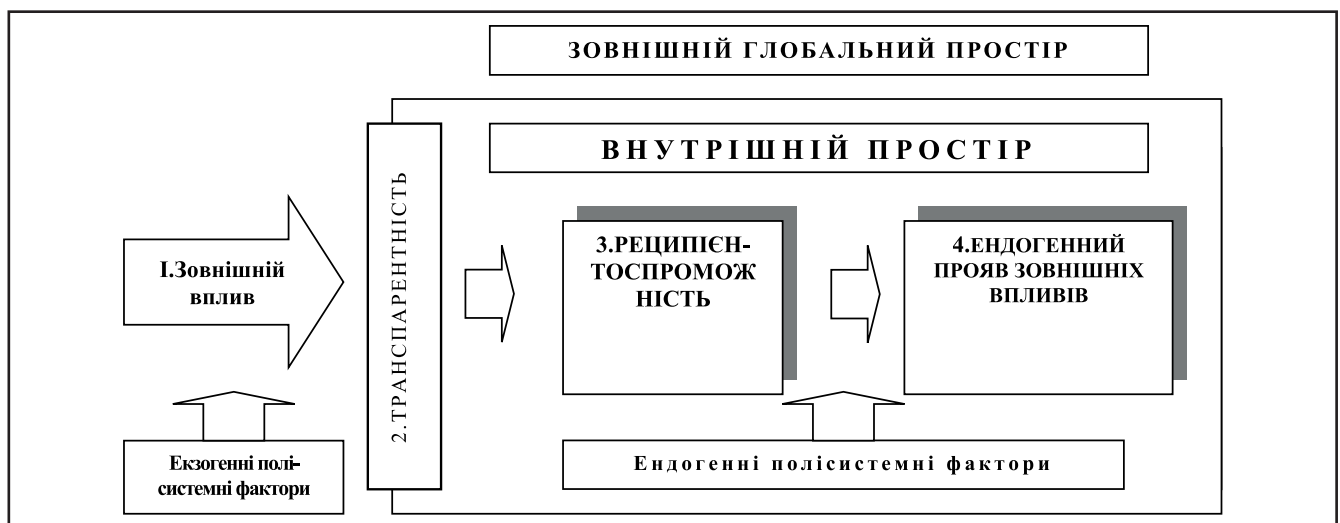
5. Підвищення мобільності робочої сили, інтенсифікації міграційних процесів, наслідки яких є непередбачуваними. Трудова міграція в цивілізованому вигляді є явищем економічно вигідним, оскільки на національному ринку завжди існують робочі місця, непривабливі для місцевого населення.

6. Розвиток нетрадиційних форм зайнятості, віртуалізація праці та її інтелектуалізація. Глобальні виклики вимагають особливої мобільності і здатності адаптуватись до швидких змін.

7. Відплив висококваліфікованої робочої сили. Сучасні глобалізаційні процеси сприяють підвищенню попиту на висококваліфіковану робочу силу з боку транснаціональних компаній. Надзвичайно гострою є проблема інтелектуальної міграції з України. Втрачаючи людський капітал високої якості, держава несе величезні збитки, позбавляє себе перспективи швидкого розвитку. Натомість інтелектуальний потенціал країни починає працювати на інші держави.

В умовах глобалізації ринок праці промисловості переходить на новий рівень розвитку ринку робочої сили, що забезпечує посилення зв'язків між країнами світу. При цьому не менш важливим є вплив глобалізації на міжнародний ринок праці, що проявляється через такі фактори:

- формування попиту на високоосвічених спеціалістів, здатних постійно підвищувати кваліфікацію;
- підвищення попиту на представників професій, пов'язаних з інформаційними технологіями;
- зменшення ролі жорсткого регламенту праці;

Транспарентність у системі реалізації потенціалу зовнішнього впливу

СОЦІАЛЬНО–ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

– зростання рівня професійної мобільності тощо. Таким чином можна відзначити, що сутність глобалізації у сфері трудових відносин полягає в посиленні процесів взаємозалежності, взаємозв'язку та взаємопроникненні ринків робочої сили різних країн, які відбуваються на основі переміщення трудових ресурсів з урахуванням інтересів окремих країн, що, як наслідок, веде до формування глобального ринку праці.

Висновки

Розвиток сучасної економіки характеризується суттєвими змінами у сфері зайнятості в умовах переходу до інформаційного суспільства. Інтеграція України в глобальний інформаційний простір і глобальну інформаційну економіку перетворили соціально–трудова відносини на фактори, що потребують зваженого державного регулювання.

Проведене дослідження дає змогу стверджувати, що прояв глобальних процесів та їх вплив щодо формування робочих місць в промисловості стає можливим через дію механізму транспарентності. Вплив глобалізації на ринки праці промисловості відбувається за такими основними напрямками як зміна структури зайнятості, формування дисбалансу між структурою робочої сили та робочих місць, зміна структури попиту на робочу силу та ін.

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що однозначно не можна передбачити наслідків глобалізації щодо формування робочих місць у промисловості, як і не можна адміністративними засобами виключити країну зі світових процесів. Тому необхідно здійснювати наукові пошуки шляхів пристосування національного ринку праці до впливів процесів глобалізації.

Список використаних джерел

1. Березюк Р.А. Глобалізація і проблеми трудової міграції / Березюк Р.А., Шиманська О.А. // Вісник ТАНГ. – 2002. – № 8. – С.234–243.
2. Жадан О.В. Проблеми і протиріччя поширення глобалізаційних процесів у соціально–трудова сфері / Жадан О.В. // Теорія та практика державного управління. – 2012. – Вип. 2 (37). – С. 157–164.
3. Іляш О.І. Ринок праці у контексті сучасних тенденцій глобалізації економіки / Іляш О.І., Крижанівська О.А. // Науковий вісник. Національний Лісотехнічний університет України. – 2007, вип. 17.1. – С. 170–173.
4. Лісогор Л.В. Формування конкурентних відносин на ринку праці України в умовах посилення процесів

глобалізації / Лісогор Л.В. // Вісник ТАНГ. – 2002. – № 8. – С. 163–169.

References

1. Berezyuk R.A. Hlobalizatsiya i problemy trudovoyi mihratsiyi / Berezyuk R.A., Shymanska O.A. // Visnyk TANH. – 2002. – № 8. – S.234–243.
2. Zhadan O.V. Problemy i protyrichchya poshyrennya hlobalizatsiynnykh protsesiv u sotsialno–trudoviy sferi / Zhadan O.V. // Teoriya ta praktyka derzhavnoho upravlinnya. – 2012. – Vyp. 2 (37). – S. 157–164.
3. Ilyash O.I. Rynok pratsi u konteksti suchasnykh tendentsiy hlobalizatsiyi ekonomiky / Ilyash O.I., Kryzhaniv'ska O.A. // Naukovyy visnyk. Natsional'nyy Lisotekhnichnyy universytet Ukrayiny. – 2007, vyp. 17.1. – S. 170–173.
4. Lisohor L.V. Formuvannya konkurentnykh vidnosyn na rynku pratsi Ukrayiny v umovakh posylennya protsesiv hlobalizatsiyi / Lisohor L.V. // Visnyk TANH. – 2002. – № 8. – S. 163–169.

Дані про автора

Сундук Анатолій Миколайович,

зав. відділом проблем економіки земельних і лісових ресурсів, доктор економічних наук, старший науковий співробітник, Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України»

01032, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 60
e-mail: 28326@ukr.net

Данные об авторе

Сундук Анатолий Николаевич,

зав. отделом проблем экономики земельных и лесных ресурсов, доктор экономических наук, старший научный сотрудник, Государственное учреждение «Институт экономики природопользования и устойчивого развития Национальной академии наук Украины»

01032, м. Киев, бульвар Тараса Шевченка, 60
e-mail: 28326@ukr.net

Data about the author

Anatoliy Sunduk,

Head Department of Problems of Economics of Land and Forest Resources, Doctor of Economics, Senior Researcher, State Institutions «Institute of the Natural Resources Economics and Sustainable Development of the National Academy of Sciences of Ukraine»

01032, Kyiv, Taras Shevchenko Boulevard, 60
e-mail: 28326@ukr.net